

che začíná příchodem Slovanů a počátky Českého království, tyto údaje jsou ale jen stručné. Dominují informace o hrdelních zločinech (mající stále nádech senzačnosti), o úmrtích českolipských měšťanů a o válkách. V době třicetileté války zápisky mj. vypovídají o soužití místního obyvatelstva s vojenským živlem. Rodinná kronika je velmi stručná, když zahrnuje pouhých sedmnáct zápisů, přičemž začíná rokem 1570, tj. narozením kronikáře, a končí úmrtím jeho matky v roce 1616.

Jaroslav Panáček edici, v podobě německé transliterace s německým překladem, opatřil krátkým úvodem, v němž stručně pojednal o České Lípě Kriescheho doby a o autorovi jako takovém. Následně se věnuje již obsáhleji rozboru jeho díla po formální i jazykové stránce, jeho čerpání a zpracovávání získaných informací, obsahu kroniky a jejím osudům a využití po autorově úmrtí. Soupis vydaných pramenů a literatury je jen výběrový a některé zásadní práce v něm chybí (např. Bräuerova o starším saském kronikářství), což se projevuje také v problematickém (ne-)zasazení Kriescheho kroniky do kontextu tehdejšího kronikářství a dějepisectví. Součástí knihy je standardní odborný aparát a několik černobílých a barevných ilustrací. Edici považují za velmi vítaný počín, který poskytne důležitou základnu jak pro další regionální bádání, tak pro širší komparativní výzkum problematiky (nejen) českých narativních pramenů z období raného novověku.

Jan Kilián

Dagmar HUDECOVÁ – Karel ŘEHÁČEK, *Plzeňské ženy významné, zasloužilé i zajímavé. 1840-1939, Dimenze AZ, Plzeň 2017.*

Knihou dvou renomovaných plzeňských autorů přináší cenná fakta v rámci tématu, jež bylo doposud regionální historiografií opomíjeno. Ženské téma je v plzeňském dějepisectví novinkou, ale naštěstí přichází doba, kdy se má situace badatelsky změnit. Recenzovaná publikace je první vlašťovkou. Určitou výjimku v tomto tvrzení představuje několik absolventských prací, které ostatně autoři také vytěžili. Valná většina informací ovšem pochází z trpělivého archivního výzkumu a dobové literatury či tisku. V tom také spočívá hlavní přínos publikace. Autoři zvolili po stručném uvedení do problematiky a přehlednutí stavu bádání na zmíněném tematickém poli biografický přístup a výsledky výzkumu interpretovali slovníkovou formou. Jednotlivé biogramy významných plzeňských žen jsou faktograficky obsažné, přehledně a jednotně strukturované a zejména je cenné, že obsahují relevantní odkazy na literaturu a pramenné zdroje.

Autoři zvolili coby kritérium výběru zpracovávaných ženských osobností jednak vymezený časový rozsah, tedy dobu utváření novodobé plzeňské společnosti, dobu, kdy se žena začala vymaňovat ze soukromí a úkrytu rodiny a domácnosti a čím dále, tím více se začínala projevovat její společenská, kulturní, politická, ekonomická a intelektuální role na veřejnosti, jednak kritérium impaktu působení těchto osobností. Mezi vybranými ženami zpočátku převažují osvětové a charitativní pracovnice, později zejména hudebnice, folkloristky, spisovatelky, herečky a učitelky, tedy ženy, jež vynikly v oborech zpočátku jedině možných pro uplatnění ženského intelektu. Další obory, jakými bylo lékařství, přírodní či dokonce technické vědy, sport, vyšší politika, pouští do svého středu ženy regionu jen pozvolna.

Valná většina biogramů je doplněna také portréty žen. Tento prvek u posuzované publikace oceňují nejvíce, neboť podobné slovníkové projekty nezřídka ikonickou stránku textu zanedbávají. Zejména pochopitelně proto, že získání portrétů z nejrůznějších zdrojů je činností velmi náročnou na vytrvalost, trpělivost a heuristickou invenci. Mnohé ze zpracovaných životopisů jsou publikovány zcela poprvé, nepočítáme-li stručné nekrology či jubilejní články v tisku, a připomínají tak významné či pozoruhodné osobnosti regionu,

jímž hrozilo zapomenutí. Význam je zde nutné spatřovat zejména v potenciálu informací pro další badatele. Drobným nedostatek formálního rázu je absence číslování stránek, která poněkud komplikuje odbornou práci s textem. Naopak velmi cenný je pečlivý seznam zdrojů včetně archiválií i nepublikovaných textů.

Nezbývá než autorům pogratulovat a vyjádřit dík za první vlašťovku na poli výzkumu ženského fenoménu v rámci regionálních kulturních a společenských dějin a historie vědy a vzdělávání a doufat v brzké navázání na zdařilou publikaci *Plzeňské ženy významné, zasloužilé i zajímavé. 1840-1939*.

Naděžda Morávková

Milena HAJNÁ, *Šaty chodící. Každodennost a symbolika ve šlechtickém šatníku raného novověku*, Národní památkový ústav, České Budějovice 2016, 256 s.

Jistě stojí za pozornost, že během několika málo posledních let se k českému čtenáři dostává již třetí knižní publikace věnovaná raně novověkému odívání¹⁾ – tentokrát speciálně zaměřená na jeho všední a symbolickou stránku ve šlechtickém prostředí. M. Hajná, která nedávno obhájila disertační práci o vlivu španělské módy na české urozence a domácímu publiku je známá třeba rožmberským „průvodcem“,²⁾ je již ve svém oboru dávno erudovanou autorkou, přestože jde na tomto poli o její první monografii, završující dlouholetý výzkum.

V úvodu se autorka stručně věnuje přehledu dosavadního bádání a studovaných pramenů, z nichž na prvním místě stojí pochopitelně ty ikonografické, ale ani písemné archivní zdaleka nepřicházejí zkrátka – i s ohledem na autorčino pracoviště se jedná zvláště o zdroje jihočeské provenience. Následující text by bylo možné rozdělit na dvě části: první, zabývající se terminologií a rozbořem šlechtické módy, a druhou, věnující se oděvu v urozencově životním cyklu. V první části se čtenář doví o rozdílech mezi šaty vinutými a chodícími, o způsobech uchovávání šatstva, o skladbě šlechticova šatníku, stejně jako o oděvním stylu a jeho proměnách ve středoevropském prostoru. Pro šlechtičny byly jejich reprezentativní šaty tím vůbec nejcennějším, co měly, takže se různé části oděvů dostávaly i do jejich testamentů, zatímco muži na ně měli spíše pragmatický pohled; např. pro nejvyššího českého kancléře z počátku 17. století Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic šlo v podstatě jen o „hadry“. Na druhou stranu však mnohé urozené rodiny uchovávaly šaty nebo jejich části po předcích coby součást rodové tradice a paměti (boty po Albrechtovi z Valdštejna, zakrvácená košile Karla Bonaventury Buquoye, údajný prostřelený šat při lovu císařovou ranou nešťastně zahynuvšího Schwarzenberka...). Ve druhé části můžeme společně s autorkou sledovat specifika šlechtického odívání podle stupňů lidského života, tj. od kolébky do hrobu. Je známo, že chlapi v útlém věku často (nikoli bezvýhradně) nosili dívčí šaty, aby hned poté napodobili módu mužů dospělých. Autorka každopádně upozorňuje i na celou řadu dalších, méně akcentovaných záležitostí, mj. na význam estetiky u dětského oděvu v rámci celkového vzhledu šlechtického potomka, či na účel vyobrazení zesnulých malých dětí, jejichž portrét v pohřebním ošacení mnohdy představoval pro rodiče nejdůležitější památku na jejich krátkou existenci. Naopak, portréty mládenců a panen nejednou posloužily i budoucím svatebním účelům: pro představu o nápadníkovi/nápadnici. Na následnou svatbu se přirozeně nešetřilo, což pochopitelně platilo i pro oděv, především ten nevěstin. Bohatou róbu doplňovaly luxusní šperky... a nejednou též červe-

1] Alena NACHTMANNOVÁ, *Mezi tradicí a módou. Odívání v Čechách od renesance k baroku*, Praha 2012; Zuzana SAFRÁTLOVÁ, *Oděv, schránka lidského těla i duše. Renesanční odívání měšťanských elit v metropolích zemí Koruny české*, Ústí nad Labem 2011.

2] Milena HAJNÁ, *Rožmberkové. Cestovní průvodce*, České Budějovice 2010.